

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Fadrusz János*

Forrás:

Magyarország

Bp

(Hely)

1923. 12. 15.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Fadrusz János

Idő

"1923"

Személy

Fadrusz János

Élete és művészete. — Lázár Béla könyve.
Az Athenaeum kiadása

(A Magyarország tudósítójától.) A magyar irodalom meglehetősen szegény művészeti monografiáiban. Az essay általában elhanyagolt műfaj, különösen ritka azonban nálunk az a fajta képzőművészeti tanulmány, amely avatott tollal behatol egy-egy nagyobb művészegyeniség életébe, feltárja annak nevezetesebb motívumait, művészetének kialakulását és művész és közönség közé állva, felfedi azoknak a szépségeknél titkát, amelyeket egy-egy remekebb műalkotás rejt magában. Nemesek az írók hiányoztak hozzá, hiszen Kelety Gusztáv óta alig volt olyan írónk aki teljesen festőknek és szobrászoknak szentelte volna munkásságát. Egy-egy elméleti tanulmány még akadt. Beöthy Zolt. Alexander Bernát gazdagították irodalmunkat egy-egy magasabb tudással, de Péterfy Jenőnek, Gyulai Pálnak, Lyka Károlynak egy-egy kisebb terjedelmű dolgozatát leszámítva, fehér hollószámra ment az olyan mű, amely kizárólagosan a képzőművészetnek egy-egy konkrétumát eseményével foglalkozott. Ez a hiány azonban nemesek az írókon s talán a közönség kisfokú érdeklődésén, hanem a könyvkiadóvállalatokon is múltott, főként az utóbbi időben, amelyekben az anyag megdrágulása szinte lehetetlenné tette, hogy egy-egy nagyobb, megfelelő illusztrációkkal gazdagított képzőművészeti monográfia jelenhessen meg.

Képzőművészeti irodalmunk most egy nagyon értékes, szép művel gazdagodott. Az Athenaeum kiadásában páratlanul gazdag, a békeidőkre emlékeztető tökéletes kiállításban megjelent Fadrusz János életrajza, Lázár Béla tollából. Lázár Béla régi ismert művelője a magyar képzőművészeti irodalomnak, egyúttal régi bűvára Fadrusz János életének és művészetének is. Az elmúlt tíz esztendő alatt kisebb-nagyobb időközökben állandóan megjelent a tollából egy-egy kisebb-nagyobb Fadrusz-dolgozat, amely hol Fadrusz életének egy-egy homályban maradt részletére világított rá, hol pedig Fadrusz egy-egy műalkotásának keletkezését és szépségét tárta fel. A sok esztendő kutatásának, a buzgó anyagkeresésnek, adatgyűjtésnek, részletes feldolgozásának végül megvan a méltó eredménye: Lázár Béla elkészült hatalmas

monografiájával, amely kétségtelen érték nemesek relative, szegényes essay-irodalmunk miatt, hanem abszolúte is nagy belső értékei következtében.

Fadrusz János élete maga az érdekes regény, művészete pedig egyik legjelentősebb fejezete az egész magyar művészetnek. Fadrusz János, az ember, egyike a legérdekesebb, legizgalmasabb, legimpionálóbb egyéniségeknek. A pozsonyi áru, egy morva apának és egy francia anyának gyermeke, aki lakatosinasból lett a magyar művészetnek egyik világ-művészetben is nagyon jelentős alkotója, olyan élet-mennyiséget, az eseményeknek olyan változatosságát sűríti össze magában, hogy ennek az életpályának az elolvasása önmagában is felér a legérdekesebb regény elolvasásával. Rendkívüli tehetség és páratlan energia röpitették felfelé pályáján Fadrusz Jánost. Nemesek arról van szó az ő életében, hogy nagy művész, de arról is, hogy nagy ember lett. A lakatosinas hatalmas energiája rohamosan pótolta az elmulasztott iskolákat és Fadrusz János egyik ragyogó dicsősége az autodidaktizmusnak. Lázár Béla avatott kézzel húzza el a függőnyt ennek az életnek belső titkairól. Rengeteg érdekes adatot, csupa documentumain-t hordott össze, amelyek tövéből-hegyére megmutatják ezt az életet. Látjuk a gyermekéveket, az első kísérleteket, a küzdelmes esztendőket, a ta-

nulást, a tévúttakat, a helyes irány felismerését, a siker hajnalhasadását, keserűségeket és fellendüléseket, majd a siker dőlét, — a háttérben megvilágosodik Fadrusz János egész kora, a magyarság egész akkori élete, megismerjük Fadrusz János barátait, részint állandó, részint folyton változó baráti körét és Fadrusz János agyvelején kívül megnyílik előttünk Fadrusz János szíve is: látjuk a barátot, a rokont és a szerelmeit, aki, többek közt, ifjúkorában érdekes harcot vívott egy előkelő pozsonyi dámával. Mindezt hiteles adatokkal, dokumentumokkal tárja eléünk az író.

Emberi érdekességen kívül Lázár Béla műve végigvezet Fadrusz János művészetén. Megnyitja a művész műhelyének ajtaját és megláthatjuk az alkotások keletkezését. Aztán összefoglalja az eredményeket és találó képet ad Fadrusz János művészetéről. Monumentális ez a művészet és magyar; Fadrusz János művészete monumentális kifejezője kora liberális magyarságának. Lázár Béla éles szemmel vizsgálja meg Fadrusz alkotó képességeit. Bevilágít képzeletébe, megmutatja érzéseit, amelyekben alkotásai gyökereznek és elemi formaalkotó erejét, amely testet adott érzéseinek.

Kétségtelen, hogy ezzel a könyvvel megszületett Fadrusz János méltó életrajza. A könyv külseje pedig méltó az Athenaeum izléséhez és áldozatkészségéhez. Elsőrendű papiros, kitűnő nyomás, nagyszerű illusztrációk, amelyek pompásan sikerült nyomdai reprodukciókban bemutatják Fadrusz János teljes művészetét. Jó időben jelent meg ez a könyv: a kolozsvári Mátyás-emléket, Fadrusz Jánosnak egyik remekművét ezekben az esztendőkhöz okkupálták a románok. Ez az íróllag és nyomdailag kitűnő könyv ékes dokumentuma annak, hogy Fadrusz János magyar génusza magyar remekeket termelt és hogy magyar szellemmel termékenyültek meg azok a földdarabok, amelyeket a magyar szellem alkotásai érintettek.